

30.9.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo.okm@gov.fi

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta.

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/24478/2022

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin nostamalla tulorajoja 33 prosenttia. Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoidaan kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille. Verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys.

OAJ pitää tärkeänä, että lasten osallistumista laadukkaaseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen edistetään ja lisätään suunnitelmallisesti. Varhaiskasvatus on merkittävä palvelu yhteiskunnallisen tasa-arvon ja lasten yhdenvertaisten oppimisedellytysten toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut eivät saa olla esteenä lasten varhaiskasvatukseen osallistumiselle.

Kannatamme maksutonta varhaiskasvatusta ja pidämme hallituksen päätöstä alentaa pysyvästi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja 70 miljoonalla eurolla oikean suuntaisena. OAJ:n tavoitteena on, että pidemmällä aikavälillä ikäluokka kerrallaan edetään kohti maksutonta osapäiväistä päiväkotien varhaiskasvatusta. Näin lisätään koulutuksellista tasa-arvoa ja varhaiskasvatus kytkeytyy entistä vahvemmin sivistyksellisiin perusoikeuksiin.

Kannatamme, että esitetyn maksualennuksen kustannukset kompensoidaan kunnille. Yhteisöveron jako-osuuden muutos tuo kuntiin maksuun pantuna 100 miljoonaa euroa. Ongelma kompensaatiossa on siinä, että se kohtelee kuntia hyvin eri tavoin, vaikka varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentaminen tapahtuu samassa suhteessa joka puolella Suomea. Kompensaatio ei jakaudu kunnille yhdenvertaisesti eikä yksittäinen kunnan saama kompensatio ole yhteydessä siihen, kuinka paljon se varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa menettää. Oikeudenmukaisempi tapa maksumenetyksen kompensointiin olisi tehdä se osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta.

Esityksessä tulee vahvemmin huomioida varhaiskasvatukseen osallistumisen lisääntymisen vaikutukset. Arvion mukaan asiakasmaksujen alennuksen myötä parantuvan työllisyyden vaikutuksesta noin 2900 lapsen varhaiskasvatuksen tarve kasvaa vuoteen 2026 mennessä. Lisääntyvään varhaiskasvatuksen kysyntään

30.9.2022

vastaamiseksi ja varhaiskasvatuksen laadun varmistamiseksi tulee vaikutukset opettajatarpeeseen ennakoida esityksessä tarkemmin ja edellyttää toimenpiteet yliopistojen opettajankoulutuksen lisäämiseksi riittäväksi.

Keskeisin laadun tae varhaiskasvatuksessa on riittävä ja korkeasti koulutettu henkilöstö. Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuutta pitää parantaa pitkäjänteisesti. Varhaiskasvatuksen opettajien yliopistokoulutuksen määrien pitää vastata 2030 voimaan tulevaan päiväkotien henkilöstörakenteeseen ja jo tätä ennen korjata nykyistä opettajavajetta ottaen huomioon opettajien eläköityminen sekä niin maksualennusten, kaksivuotisen esiopetuksen kuin lapsen tuen kehittämisen edellyttämä opettaja- ja erityisopettajatarve. Vain näin voidaan varmistaa laissa varhaiskasvatukselle säädettyjen tavoitteiden ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen toiminta. OAJ:n laskelman mukaan varhaiskasvatuksen opettajia on koulutettava yliopistoissa vähintään 1 400 vuosittain.

Esitetyllä maksujen alentamisella tavoitellaan muun muassa työnteon kannustimien, pieni- ja keskituloisten perheiden aseman sekä lapsiperheiden ostovoiman parantamista. Pidämme tärkeänä, että perheiltä perittäviä maksuja, varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmää, lasten osallistumisen edistämistä sekä lasten hoidon tukijärjestelmiä, tulisi tarkastella kokonaisuutena kotihoidon tuen järjestelmä mukaan lukien, ja edelleen uudistaa niin, että jokaiselle lapselle aidosti taataan oikeus pedagogiseen varhaiskasvatukseen. Tuoreessa OECD:n raportissa nostettiin esille kotihoidontuki varhaiskasvatukseen osallistumista rajoittavana tekijänä ja siinä suositellaan kasvatuksen ja koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamista huomioimaan paremmin rahoituksen tasa-arvoa edistävä vaikutus.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alenemisen seurauksena voi maksulain ohjaaman tuntiperusteisen laskutuksen tuottama lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen epäsäännöllisyys vähentyä. Tämä on tietenkin positiivinen suuntaus. Kun perheiden toimeentuloon vaikuttavat maksut pienenevät, perheet eivät ehkä vastaisuudessa joudu asettamaan tuntirajoja liian niukiksi, jolloin lapset voivat osallistua varhaiskasvatukseen säännöllisemmin ja aktiivisen toiminta-ajan kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tämä tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä osallisuutta vertaisryhmässä ja ryhmän pysyvyys edistää opettajan mahdollisuutta ottaa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa entistä paremmin huomioon lasten tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Tavoitteellinen suunnitelmallinen pedagoginen toiminta näkyy varhaiskasvatuksen laatuna.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Auli Setälä
erityisasiantuntija